



REIZEN MET DE TREIN IN PLAATS VAN KORTE AFSTANDSVLUCHTEN

Essay Pro-sociaal gedrag 2023



Mark Lever – S4188985

m.lever@student.rug.nl

Pro-sociaal gedrag

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

24-03-2023

Aantal woorden: 2146

Klimaatverandering is een onderwerp waar veel over gesproken wordt en waar de meningen over verdeeld zijn. Toch is er onder wetenschappers genoeg bewijs gevonden waaruit blijkt dat de waargenomen klimaatverandering sinds het begin van de industriële revolutie voor een groot deel verklaard kan worden door de uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) (Bernstein, e.a., 2007). CO₂ is een natuurlijke gas dat ten alle tijden aanwezig is in de atmosfeer. Als gevolg van de menselijke activiteiten is de hoeveelheid CO₂ in de atmosfeer in de afgelopen 150 jaar extreem snel toegenomen. Zo wordt de meerderheid van de uitstoot van CO₂ in onze atmosfeer veroorzaakt door de verbranding van fossiele brandstoffen, zoals olie, kolen en gas (Cook, e.a., 2016). Vliegtuigen spelen een rol bij de uitstoot van CO₂. Zo was het luchtvaartverkeer verantwoordelijk voor ongeveer 2% van de gehele CO₂-uitstoot in 2019. Op basis van de toenemende vraag wordt verwacht dat dit aandeel in de toekomst zal groeien (IPCC, 2021). Hierin hebben korte afstandsvluchten in het bijzonder een grote impact op de uitstoot van CO₂. Dit is te verklaren omdat de meeste uitstoot van CO₂ plaatsvindt tijdens het opstijgen en landen van een vliegtuig. Ondanks dat korte afstandsvluchten een klein deel van het totaal aantal vluchten uitmaken, zijn ze verantwoordelijk voor een groot deel van de uitstoot (Greenpeace, 2019). Daarom is het essentieel om alternatieven te bedenken voor korte afstandsvluchten om zo de uitstoot van CO₂ te reduceren. Een voorbeeld hiervan is het reizen met trein.

De vraag of korte afstandsvluchten verboden moeten worden is dan ook meerdere keren besproken in de Nederlandse politiek. Zo heeft GroenLinks-Kamerlid Liesbeth van Tongeren voorgesteld om binnenlandse vluchten te verbieden. Toch is het voorstel om binnenlandse vluchten te verbieden niet ingevoerd. Zo stelde Minister van Infrastructuur Cora van Nieuwenhuizen (VVD) dat een dergelijk verbod tegen de vrijmarktregels van de Europese Commissie ingaan (rtlnieuws, 2013).

Vanuit een sociologisch oogpunt kan het reizen met de trein in plaats van met het nemen van korte afstandsvluchten gezien worden als een vorm van pro-sociaal gedrag. Zo kan dit positieve effecten hebben op het milieu en de gemeenschap als geheel, zonder dat treinreiziger daar direct voordeel uithaalt. In dit essay wordt pro-sociaal gedrag gedefinieerd als het gedrag dat gericht is op het helpen van anderen, zonder de actor daar iets voor terug krijgt (Batson, e.a., 2003). Het is dan ook een zeer interessant en relevante vraagstuk om te kijken onder welke condities mensen dit pro-sociale gedrag vertonen. Daarom wordt in dit essay antwoord gegeven op de volgende vraag:

“Wanneer zijn mensen eerder geneigd tot pro-sociaal gedrag bij het nemen van korte afstandsvluchten?”

Tragedy of the commons

Voordat we kijken naar de omstandigheden waarin mensen pro-sociaal gedrag vertonen, is het belangrijk om de betekenis van pro-sociaal gedrag te begrijpen. Hardin's 'tragedy of the commons'

(1968) biedt inzicht in de noodzaak van pro-sociaal gedrag met betrekking tot publieke goederen, zoals het milieu. De 'tragedy of the commons' is een situatie waarin mensen handelen in hun eigen belang en daarmee de gedeelde hulpbron uitputten (Hardin, 1968). Bij het nemen van korte afstandsvluchten kan dit bijvoorbeeld zijn vanwege de snelheid en het gemak waarmee mensen kunnen reizen, zonder rekening te houden met de impact op het milieu. In deze situatie kan de uitputting van het milieu gezien worden als de 'tragedy of the commons'. Om dit te voorkomen is het van belang dat mensen pro-sociaal gedrag vertonen. Zoals eerder beschreven is het reizen met de trein, in plaats van korte afstandsvluchten, een vorm van pro-sociaal gedrag.

Het belang van pro-sociaal gedrag bij het voorkomen van de 'tragedy of the commons' is hiermee duidelijk. Het stimuleren van pro-sociaal gedrag kan ervoor zorgen dat mensen meer bereid zijn om hun eigen belang opzij te zetten en te handelen in het belang van de gemeenschap als geheel (Batson, e.a., 2003). Verschillende strategieën kunnen worden gebruikt om pro-sociaal gedrag te bevorderen, zoals het belonen van mensen die pro-sociaal gedrag vertonen (Gneezy, e.a., 2011) en door gebruik te maken van de reputatie van mensen (Milinski, 2016). In de volgende alinea's zal dit verder beschreven worden.

Reputatie

Ten eerste kan reputatie een essentiële spelen rol bij de verklaring voor het vertonen van pro-sociaal gedrag bij korte afstandsvluchten. Zo streven mensen naar een positieve reputatie binnen sociale omgevingen waarin ze zich bevinden. Om dit te bemachtigen kan pro-sociaal gedrag een belangrijke rol spelen (Milinski, 2016). Zoals eerder beschreven kan het reizen met de trein in plaats van korte afstandsvluchten gezien worden als pro-sociaal gedrag. Dit komt doordat reizen met de trein een bijdrage levert aan het beschermen van het milieu zonder dat hier directe voordelen aan verbonden zitten voor de treinreiziger (Batson, e.a., 2003). Indien mensen zien dat iemand de keuze maakt voor treinreizen, kan dit leiden tot een verbetering van de reputatie van de treinreiziger (Barclay, 2010). Het is mogelijk dat mensen treinreizigers zullen zien als personen die zich inzetten voor het welzijn van de gemeenschap en het milieu. Het hebben van een goede reputatie kan bijdragen aan sociale voordelen. Mensen zijn geneigd om anderen te helpen die een goede reputatie hebben, omdat mensen de assumptie maken dat deze persoon op dezelfde manier zal handelen in de toekomst. Het gevolg hiervan is dat mensen met een goede reputatie een grotere sociale invloed kan uitoefenen en meer steun kan krijgen van zijn of haar sociale netwerk (Milinski, 2016). Anderzijds kan het niet vertonen van pro-sociaal gedrag, zoals het blijven reizen met korte afstandsvluchten, leiden tot reputatieschade. Als gevolg hiervan bestaat de mogelijkheid dat mensen vliegtuigreizigers zullen beschouwen als nalatig in hun bijdrage aan de strijd tegen klimaatverandering, of als onverschillig ten opzichte van het welzijn van de gemeenschap. Dit kan leiden tot een afname van sociale invloed en

steun en zelfs tot sociale uitsluiting (Cruz, e.a., 2021).

Uit deze bevindingen kan worden geconcludeerd dat er voldoende redenen zijn voor mensen om te reizen met de trein voor korte afstanden. Maar treinreizen observeerbaar maken is in vele gevallen een uitdaging, omdat het doorgaans binnen privé-omgevingen plaatsvindt waar onbevoegden geen toegang hebben. Hierdoor hebben treinreizigers minder kans om een positieve reputatie op te bouwen bij anderen, waardoor er minder motieven zijn om het pro-sociaal gedrag te vertonen. Zo kost treinreizen veel tijd en energie, zonder dat het een verbetering van de reputatie oplevert voor de treinreiziger. Dit kan de afwezigheid van het pro-sociaal gedrag verklaren (Cruz, e.a., 2021). In de beleidsaanbeveling zal beschreven worden hoe treinreizen op een effectieve wijze observeerbaar gemaakt kan worden.

Belonen

Ten tweede kunnen beloningen een effectief instrument zijn om treinreizen te stimuleren bij mensen (Gneezy, e.a., 2011). Om treinreizen te stimuleren, is het van groot belang om mensen te motiveren. Er zijn verschillende soorten drijfveren die mensen kunnen aanzetten tot een bepaald gedrag, namelijk intrinsieke en extrinsieke motivatie (Ariely, e.a., 2009). Intrinsieke motivatie komt vanuit onszelf en wordt gedreven door persoonlijke doelen en de morele overwegingen, zoals de waarden die men nastreeft (Ariely, e.a., 2009). In veel landen vinden mensen het essentieel om de natuur en het milieu te beschermen (Bouman et al., 2021). Dit impliceert dat veel mensen intrinsiek gemotiveerd zijn om het milieu te beschermen en milieuvriendelijk gedrag te vertonen. Onderzoek heeft dan ook aangetoond dat een sterkere intrinsieke motivatie samenhangt met minder vliegvluchten en meer gebruik maken van het openbaar vervoer, zoals treinreizen (Zeiske, van der Werf & Steg, 2021). Hoewel de intrinsieke motivatie een cruciale factor is voor het vertonen van milieuvriendelijk gedrag, kunnen de kosten die gepaard gaan met dit treinreizen een obstakel vormen (Zeiske, van der Werf & Steg, 2021). Zoals eerder beschreven kost het veel tijd en energie om te reizen met de trein in plaats van met het vliegtuig.

Een manier om dit probleem op te lossen is door mensen extrinsiek te belonen in de vorm van financiële prikkels. Het verstrekken van beloningen kan helpen om positieve gewoonten en gedragingen aan te moedigen, zelfs als de beloningen uiteindelijk worden verminderd of opgeheven (Gneezy, e.a., 2011). Soms is de initiële beloning voldoende om iemand te motiveren om te reizen met de trein in plaats van korte afstandsvluchten. Naarmate mensen ervaren hoe positief deze gedragingen zijn, kan hun intrinsieke motivatie toenemen en de beloning minder belangrijk worden. Indien mensen ervaren hoe goed het voelt om te reizen met de trein kan dat hen motiveren om te blijven treinreizen in de toekomst, zelfs zonder beloning (Gneezy, e.a., 2011). Daarnaast kan een beloning niet alleen de materiële prikkels veranderen, maar ook de manier waarop mensen denken

over samenwerken aan milieuproblemen (Kahan, 2003). Zo kan er een gevoel verbondenheid ontstaan tussen mensen die zich inzetten voor het verminderen van de milieu-impact van vliegtuigen. Het verlangen om gezamenlijk de impact op het milieu te verminderen kan daardoor ook worden versterkt, omdat mensen zich gesteund en gemotiveerd voelen door de beloning (Kahan, 2003). Dit kan uiteindelijk leiden tot meer treinreizen en minder korte afstandsvluchten.

Echter, het is belangrijk om te beseffen dat extrinsieke beloningen averechts kunnen werken. Wanneer mensen alleen gemotiveerd worden door externe beloningen, kan dit ten koste gaan van de intrinsieke motivatie om te reizen met de trein. Mensen kunnen daarom minder geneigd zijn om te treinreizen wanneer er een beloning tegenover staat. Dit fenomeen staat bekend als het *'crowding-out effect'* (Gneezy, e.a., 2011). Het is dan ook van groot belang om beloningen op een effectieve manier te implementeren, zodat de implementatie ervan niet ten koste gaat van de intrinsieke motivatie. In de beleidsaanbeveling wordt hier nader op in gegaan.

Beleidsaanbeveling

Zoals beschreven kunnen extrinsieke beloningen in de vorm van financiële prikkels een effectief middel zijn om mensen te stimuleren om te reizen met de trein (Gneezy, e.a., 2009). Om treinreizen te stimuleren en tegelijkertijd de intrinsieke motivatie van mensen om milieuvriendelijk gedrag te vertonen te behouden, wordt aanbevolen om een beloningssysteem te implementeren dat zowel financiële prikkels als sociale beloningen omvat. Dit systeem zou kunnen bestaan uit een loyaliteitsprogramma voor treinreizigers waarbij deelnemers worden beloond met exclusieve voordelen zoals toegang tot speciale lounges op treinstations en kortingen op toekomstige treinreizen. Verder kunnen er sociale beloningen worden toegevoegd om zo de intrinsieke motivatie van mensen om milieuvriendelijk gedrag te vertonen te versterken (Gneezy, e.a., 2009). Dit zou bereikt kunnen worden door het toekennen van een 'groene reiziger'-badge aan mensen die regelmatig met de trein reizen. Bij de implementatie van deze voorstellen is het van groot belang om het beloningssysteem niet te hoog te maken en te zorgen dat ze niet ten koste gaan van de intrinsieke motivatie van mensen. Op deze manier zorgt het belonen van mensen niet tot het *'crowding-out effect'* (Gneezy, e.a., 2011). Daarnaast kan een 'groene reiziger'-badge het treinreizen observeerbaar maken. Indien mensen zien dat iemand de keuze maakt voor treinreizen, kan dit leiden tot een verbetering van de reputatie van de treinreiziger (Barclay, 2010). Hier kunnen, zoals eerder beschreven, sociale voordelen aan gebonden zitten.

Conclusie

Met behulp van twee verklaringen is er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: *'Wanneer zijn mensen eerder geneigd tot pro-sociaal gedrag bij het nemen van korte afstandsvluchten?'*. Ten eerste

kan reputatie ingezet worden, zodat mensen eerder geneigd zijn om met de trein te reizen. Mensen zijn geneigd om anderen te helpen die een goede reputatie hebben, omdat mensen de assumptie maken dat deze persoon op dezelfde manier zal handelen in de toekomst. Het gevolg hiervan is dat mensen met een goede reputatie een grotere sociale invloed kan uitoefenen en meer steun kan krijgen van zijn of haar sociale netwerk (Milinski, 2016). Dit kan mensen aansporen om te reizen met de trein in plaats van korte afstandsvluchten.

Ten tweede kunnen beloningen helpen bij het stimuleren van treinreizen. Het is van groot belang om mensen te motiveren om treinreizen te stimuleren. Intrinsieke motivatie is belangrijk voor milieuvriendelijk gedrag, maar de kosten die gepaard gaan met treinreizen kunnen een obstakel vormen. Een manier om dit op te lossen is door mensen extrinsiek te belonen. Het verstrekken van beloningen kan helpen om positieve gewoonten en gedragingen aan te moedigen, zelfs als de beloningen uiteindelijk worden verminderd of opgeheven (Gneezy, e.a., 2009). Het is van belang om te realiseren dat extrinsieke beloningen ook averechts kunnen werken, omdat ze ten koste gaan van de intrinsieke motivatie om te reizen met de trein. Het is daarom van groot belang om beloningen op een effectieve manier te implementeren.

Om treinreizen te stimuleren en de intrinsieke motivatie van mensen te behouden, wordt er aanbevolen om een beloningssysteem te implementeren dat zowel financiële prikkels als sociale beloningen omvat (Gneezy, e.a., 2009). Dit bereikt worden door het toekennen van exclusieve voordelen aan treinreizigers via een loyaliteitsprogramma en het toekennen van een 'groene reiziger'-badge aan regelmatige treinreizigers. Het is belangrijk om het beloningssysteem niet te hoog te maken, zodat ze niet ten koste gaan van de intrinsieke motivatie van mensen (Gneezy, e.a., 2009). Daarnaast kan een 'groene-reiziger'-badge ook leiden tot een verbetering van de reputatie van de treinreiziger. Op deze manier wordt het aantrekkelijker voor mensen om te reizen met de trein.

Literatuurlijst

Ariely, D., Bracha, A., & Meier, S. (2009). Doing Good or Doing Well? Image Motivation and Monetary Incentives in Behaving Prosocially. *The American Economic Review*, 99(1), 544–555.

<http://www.jstor.org/stable/29730196>

Barclay, P. (2010). Harnessing the Power of Reputation: Strengths and Limits of Promoting Cooperative Behaviors. Doi: 10(5): 868-883

Batson, D., e.a. (2003). *Altruism and helping behavior*. SAGE Publications Ltd,

<https://dx.doi.org/10.4135/9781848608221>

Bernstein, L., Bosch, P., Canziani, O., Chen, z., Christ, R., & Riahi, K. (2008). *IPCC, 2007: Climate Change 2007: Synthesis Report*. Geneva: IPCC. ISBN 2-9169-122-4

Bouman, T, van der Werff, E, Perlaviciute, G & Steg, L 2021, 'Environmental values and identities at the personal and group level', *Current Opinion in Behavioral Sciences*, vol. 42, pp. 47- 53.

<https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2021.02.022>

Cook, J., e.a. (2016). Concensus on concensus: a synthesis of consensus estimates on human-caused global warmin. Doi: 10.1088/1748-9326/11/4/048002

Cruz, D., e.a. (2021). Gossip and reputation in everyday life. <https://doi.org/10.1098/rstb.2020.0301>

Gneezy, U., e.a. (2011). When and Why Incentives (Don't) Work to Modify Behavior. *Journal of Economic Perspectives – Volume 25, Number 4 – Fall 2011 – Pages 191-210*

Greenpeace (2019). Emissies van korte afstandsvluchten op Nederlandse luchthavens. *Luchthavens Schiphol, Eindhoven & Rotterdam*. Geraadpleegd van [1a843537-emissies-van-korte-afstandsvluchten-op-nederlandse-luchthavens.pdf \(greenpeace.org\)](https://www.greenpeace.org/netherlands/campaigns/air/1a843537-emissies-van-korte-afstandsvluchten-op-nederlandse-luchthavens.pdf)

Hardin, G. (1968). The tragedy of the commons. *Science, New Series*, 162(3859), 1243-1248.

Geraadpleegd via <http://www.jstor.org/stable/1724745>

IPCC. (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Contribution of Working Group I tot he Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press.

Kahan, D. (2003). The Logic of Reciprocity: trust, Collective Action, and Law. *The Michigan Law Review*, pp. 71 – 103. Doi: <https://doi.org/10.2307/3595400>

Milinski, M. (2016). Reputation, a universal currency for human social interaction. *Philosophical Transactions: Biological Sciences*, 371(1687), 1 – 9. Doi: 10.1098/rstb.2015.0100

Rtlnieuws (2013). GroenLinks wil verbod op binnenlandse vluchten. Geraadpleegd op 10-1-2023 via <https://www.rtlnews.nl/geld-en-werk/artikel/2559916/groenlinks-wil-verbod-binnenlandse-vluchten>

Zeiske, N., van der Werff, E., & Steg, L. (2021). De rol van intrinsieke motivatie voor milieuvriendelijk (mobiliteits-)gedrag. *Tijdschrift Vervoerswetenschap*. Pagina 27 – 37.